

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate 8 (2018)

ISSN 2082-0917

DOI 10.24917/20820917.8.14

Magdalena Szumiec

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Zagrożenia w środowisku szkolnym i działania ukierunkowane na poprawę stanu bezpieczeństwa

*Bezpieczeństwo to rzecz względna.
Możesz dopłynąć tak blisko brzegu,
że prawie czujesz grunt pod nogami,
po czym nagle roztrzaskujesz się na skałach."*

Jodi Picoult

Wprowadzenie

Zachodzące we współczesnym świecie dynamiczne przemiany naukowo-techniczne, informatyczne, kulturowe i społeczno-polityczne oprócz niewątpliwych korzyści, niosą również ze sobą ryzyko wystąpienia nieznanych dotąd zagrożeń. Szczególnie narażeni są na nie młodzi ludzie, którzy ze względu na swoją niewiedzę, niewielkie doświadczenie oraz nieświadomość mogą stać się łatwymi ofiarami wielu niebezpieczeństw. Okazuje się bowiem, że charakterystyczny dla tej kategorii wiekowej zarówno proceduralny, jak również instynktowny brak możliwości przeciwdziałania zagrożeniom sprawia, że nie są oni w stanie samodzielnie zapewnić sobie bezpieczeństwa. Wobec tych okoliczności istnieje konieczność inicjowania działań edukacyjnych ukierunkowanych na poprawę środowiska bezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży. Podejmowane działania powinny obejmować nie tylko kwestie związane z umiejętnością reagowania na pojawiające się niebezpieczne sytuacje, ale także uwzględniać troskę o rozwój kompetencji w obszarze dostrzegania i przeciwdziałania zagrożeniom. Warto, by nie były one doraźnymi akcjami, ani nie opierały się wyłącznie na zwalczaniu skutków zagrożeń, lecz kładły nacisk na kształtowanie odpowiednich postaw uczniów, bo to one stanowią przecież najważniejszy filar bezpieczeństwa¹.

Pojęcie bezpieczeństwa i jego znaczenie

Zdefiniowanie pojęcia bezpieczeństwa jest zabiegiem niezwykle skomplikowanym, gdyż dotyczy obszaru wielowymiarowego. Najpowszechniej utożsamiane jest ze stanem bez zagrożenia lub też zdolnością do „przeciwstawiania się, unikania,

¹ Ł. Popławski, Z. Popławski, *Komunikacja a bezpieczeństwo. Wybrane zagadnienia komunikacji w polityce i edukacji*, [w:] *Wielowymiarowość komunikacji społecznej i bezpieczeństwa w edukacji*, Czerwiński K., Maliszewski W.J., Węc K. (red.), Toruń 2011, s. 38.

bądź też zapobiegania wszelkim zagrożeniom”². Zarówno na poziomie jednostki, jak i na gruncie społeczności międzynarodowych stanowi ono jedną z najistotniejszych i najbardziej chronionych dóbr. Z etymologicznego punktu widzenia bezpieczeństwo oznacza stan bez pieczy (łac. *sine* – bez, *cura* – obawa), czyli stan wolny od zagrożeń (w ujęciu wąskim i negatywnym) dający równocześnie poczucie pewności i spokoju (w ujęciu szerokim i pozytywnym). Jest on nacechowany brakiem niepokoju, trosk, zniewolenia i gróźb wyrządzenia krzywd. W przekonaniu J. Stańczyka bezpieczeństwo zapewnia ciągłość, dodaje motywacji do działania oraz warunkuje prawidłowy rozwój: „jest ono gwarancją nienaruszonego przetrwania danego podmiotu oraz swobody jego rozwoju”³. E. Kołodziński z kolei podkreśla, że bezpieczeństwo jest silnie związane z koniecznością zaspokojenia takich potrzeb jak: „istnienie, przetrwanie, całość, tożsamość, niezależność, spokój i pewność rozwoju”⁴. Podobnie zinterpretował to pojęcie wcześniej A. Maslow, tworząc hierarchię potrzeb usytuowanych na pięciu szczeblach piramidy. Podkreślał on, że zaspokojenie potrzeb wyższego rzędu (szacunku i uznania, samorealizacji) jest możliwe jedynie w sytuacji zaspokojenia potrzeb sklasyfikowanych niżej (fizjologiczne, bezpieczeństwa, przynależności i miłości)⁵. Tak postrzegane bezpieczeństwo, stanowiąc jedno z najistotniejszych wartości egzystencjalnych, jest wyznacznikiem poczucia stabilności. Nawiązuje do tego również definicja Ł. Popławskiego i Z. Popławskiego akcentująca to, że „bezpieczeństwo jest wartością pierwotną, od której zależą wszystkie inne”⁶. Warto ostrzec, że brak poczucia bezpieczeństwa w znaczący sposób przekłada się na jakość ludzkiego życia, gdyż zaburza prawidłowy rozwój, umniejsza szanse oraz aspiracje zawodowe i życiowe.

W przekonaniu J. Kunikowskiego bezpieczeństwo oznacza nie tylko stan bez zagrożeń, lecz odnosi się również do poczucia i przekonania o ich braku. Trafną analogią do jego stanowiska może być klasyfikacja oceny stanu bezpieczeństwa autorstwa D. Freia, obejmująca cztery aspekty:

- *stan braku bezpieczeństwa* – adekwatne postrzeganie sytuacji zagrożenia;
- *stan obsesji niebezpieczeństwem* – przesadne postrzeganie niewielkiego zagrożenia jako znacznego;
- *stan fałszywego bezpieczeństwa* – bagatelizowanie realnego zagrożenia;
- *stan bezpieczeństwa* – właściwe postrzeganie sytuacji bez zagrożenia⁷.

Warto w tym kontekście dodać, że poczucie bezpieczeństwa ma zawsze charakter jednostkowy i subiektywny, co oznacza, że różni ludzie mogą całkowicie odmiennie interpretować sytuacje wystąpienia zagrożenia bądź też jego braku. Poczucie

² J. Bednarek, *Przestępstwa teleinformatyczne dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni*, [w:] *Zagrożenia wychowawcze XXI wieku*, Massalski A., Wiatr K. (red.), Warszawa 2009, s. 123.

³ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 19.

⁴ E. Kołodziński, *Wprowadzenie do zarządzania bezpieczeństwem*, on-line: <http://www.uwm.edu.pl/mkzk/download/wprowadzenie.pdf>, s. 1 [dostęp: 11.07.2018].

⁵ L.F. Korzeniowski, *Securologia: nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*, Kraków 2008, s. 89.

⁶ Ł. Popławski, Z. Popławski, *Komunikacja a bezpieczeństwo...*, s. 29.

⁷ E. Kołodziński, *Wprowadzenie do zarządzania bezpieczeństwem*, s. 1, on-line: <http://www.uwm.edu.pl> [dostęp: 16.07.2018].

bezpieczeństwa będąc zjawiskiem relatywnym może cechować się niewspółmierną oceną danego zdarzenia, gdyż część z występujących zagrożeń może być po prostu nieuświadomiona, wyolbrzymiona, bądź też przeciwnie – wyimaginowana.

Jak podaje literatura przedmiotu, bezpieczeństwo definiowane jest zarówno jako stan i proces. W tym pierwszym ujęciu oznacza „stan psychiczny lub prawny, w którym jednostka ma poczucie pewności, oparcie w drugiej osobie lub w sprawnie działającym systemie prawnym”⁸. W aspekcie drugim natomiast dotyczy aktywności ukierunkowanej na osiągnięcie pożądanego stanu bezpieczeństwa i tym samym zyskania gwarancji przetrwania, rozwoju i realizacji własnych interesów.

Reasumując, bezpieczeństwo będąc wspólnym dobrem powinno być przedmiotem troski wszystkich podmiotów wedle posiadanych możliwości. Ponieważ dotyka ono niemal każdej sfery ludzkiej aktywności, wszyscy powinniśmy zjednoczyć siły i nieustannie dążyć do osiągnięcia pożądanego stanu bezpieczeństwa. Warto podkreślić, że ze względu na wciąż ewoluujące zagrożenia szczególnego znaczenia nabiera edukacja dla bezpieczeństwa, w obszarze której istnieje konieczność nie tylko odpowiedniego przygotowania młodego pokolenia do reagowania na pojawiające się zagrożenia, ale również uświadomienia zasadności podejmowania prewencyjnych działań w tym zakresie.

Zagrożenia bezpieczeństwa w środowisku szkolnym

Mapa niebezpieczeństw, na którą narażeni są współcześni uczniowie zawiera w swoim zestawie zarówno zagrożenia dotychczas doskonale znane, jak i zupełnie nowe. Nieodmiennie od lat na pierwszym miejscu plasuje się przemoc, która w świetle Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie polega na działaniu lub zaniechaniu prowadzącym do wyrządzenia szkód na zdrowiu fizycznym i/lub psychicznym ofiary⁹. W literaturze przedmiotu wśród rodzajów przemocy najczęściej wymienia się: przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną oraz zaniedbywanie¹⁰. Przemoc fizyczna związana jest z naruszeniem nietykalności cielesnej innej osoby i w szkole najczęściej przyjmuje formę bicia, szarpania, popychania oraz kopania. Z przemocą psychiczną z kolei mamy do czynienia wówczas, gdy w następstwie np. poniżania, zastraszania, obgadywania czy też odrzucania dochodzi do spadku poczucia własnej wartości drugiego człowieka. W środowisku szkolnym, choć znacznie rzadziej, może dochodzić również do stosowania przemocy seksualnej w postaci: bez kontaktu fizycznego (np. poprzez podglądanie czy też słowne molestowanie) oraz z kontaktem fizycznym (m.in. zmuszanie do aktów seksualnych).

Należy zaznaczyć, że przemoc, w odróżnieniu od agresji cechuje się brakiem równowagi sił między sprawcą i ofiarą. Agresja jest tym rodzajem zachowania, która zmierza do wyrządzenia krzywdy drugiej osobie¹¹ i cechuje się impulsywnością

⁸ Słownik języka polskiego, Warszawa 1978, s. 50.

⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, art. 2, (Dz. U. 2005 nr 180 poz. 1493), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl> [dostęp: 12.07.2018].

¹⁰ S. Wójcik, *Przemoc fizyczna wobec dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2012, Vol. 11, No 2, s. 39.

¹¹ A. Andrzejewska, *Dzieci i młodzież w pułapce Internetu*, [w:] *Zagrożenia wychowawcze XXI wieku*, Massalski A., Wiatr K. (red.), Warszawa 2009, s. 112.

oraz frustracją: „Agresja to każde zamierzone działanie – w formie otwartej lub symbolicznej, mające na celu wyrządzenie komuś lub czemuś szkody, straty lub bólu”¹². Przejawia się w formie werbalnej (np. wulgaryzmy, zastraszanie, groźby, przezywanie, naśmiewanie, uszczypliwości, kpiny) i niewerbalnej (np. bójki, szarpanie, kopanie, opluwanie, wymuszanie, akty wandalizmu)

W środowisku szkolnym możemy mieć również do czynienia ze zjawiskiem fali – „tępienia kotów”, z języka angielskiego określanego mianem mobbingu, charakteryzującym się co najmniej kilkumiesięcznym stosowaniem terroru psychicznego wobec jednostki. Tak długi okres nękania ofiary sprawia, że mogą pojawić się u niej schorzenia somatyczne, absencja szkolna i niepowodzenia w nauce.

W ostatnich latach coraz bardziej powszechne stają się zagrożenia wynikające z dostępu do Internetu. Okazuje się, że korzystanie z Sieci w niewłaściwy sposób może narazić młodych ludzi na szereg niebezpieczeństw, takich jak np.: pedofilia, pornografia, grooming (uwodzenie poprzez sieć internetową celem późniejszego seksualnego wykorzystania ofiary), cyberbullying (cyberprzemoc), cyberstalking (śledzenie, nękanie, zastraszanie, szantażowanie), przestępstwa teleinformatyczne (hacking, nielegalne dysponowanie danymi i hasłami, włamanie do systemu), kradzieże, publikacja wizerunku bez zgody, agresja elektroniczna, kradzieże, uzależnienia od Internetu czy też oglądanie nieodpowiednich treści.

Obecnie dużym problemem wśród młodzieży szkolnej są zagrożenia wynikające z zaburzeń odżywiania. W ich obrębie należy wymienić: anoreksję (jadłowstręt psychiczny), bulimię (żarłoczność psychiczna), ortoreksję (patologiczna obsesja na punkcie zdrowej żywności) i otyłość.

Analizując problematykę bezpieczeństwa w środowisku szkolnym nie sposób pominąć narastającej w ostatnich latach fali zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży oraz wiążących się z nimi zachowań autodestruktywnych (np. samookaleczenia i próby samobójcze). Potęguje tę sytuację wszechogarniający stres i bardzo szybkie tempo życia. Tzw. „wyścig szczurów” – wcześniej typowy dla korporacyjnych organizacji – obecnie przekroczył mury szkolne powodując nadmierne obciążenia psychiczne będące wynikiem niespełnienia zbyt wygórowanych wymagań. Wśród najczęściej występujących sytuacji trudnych, z jakimi muszą borykać się współcześni uczniowie należy wymienić: lęk przed odpowiedzią ustną, sprawdzianami, ocenianiem, publiczne krytykowanie, zawstydzenie przed rówieśnikami, brak zrozumienia ze strony kadry nauczającej, kłopoty z nauką, niesprawiedliwe traktowanie, czy też naruszanie godności osobistej. Coraz częściej młodzi ludzie nie radzą sobie z negatywnymi emocjami, kierują swoją agresję na samego siebie.

Poważnym zagrożeniem są również uzależnienia od środków psychoaktywnych. Niezmiennie od lat szkoły borykają się z problemem alkoholizowania się, brania narkotyków czy też palenia papierosów przez młode pokolenie. W ostatnich latach do tego zestawu dołączyły również, szczególnie groźne i często o nieznanym składzie, dopalacze. Warto zaznaczyć, że w Polsce panuje tendencja do obniżania się wieku sięgania po środki psychoaktywne. Sytuację tę dramatycznie pogarsza fakt, że charakterystyczna dla tej kategorii wiekowej niewielka tolerancja na używki powoduje bardzo szybkie uzależnienie się od nich.

¹² J. Ranschburg, *Lęk, gniew, agresja*, Warszawa 1980, s. 77.

W środowisku szkolnym możemy mieć również do czynienia z zagrożeniami wynikającymi z nieprzestrzegania przepisów BHP, które mogą – w zależności od naruszenia danego obszaru – powodować różnorodne negatywne konsekwencje.

Poważnym problemem, co potwierdzają zwłaszcza statystyki policyjne, a dokładniej liczba wypadków z udziałem dzieci i młodzieży jest droga do szkoły. Młodzi ludzie często nie posiadają podstawowej wiedzy na temat zasad ruchu drogowego, przez co narażają się na liczne niebezpieczeństwa ze strony innych użytkowników dróg.

Choć zagwarantowanie wszystkim uczniom pełnego bezpieczeństwa w dobie wciąż ewoluujących zagrożeń jest zabiegiem wręcz niemożliwym, to równocześnie absolutną koniecznością wydają się być podejmowane liczne działania mające na celu zminimalizowanie ryzyka wystąpienia niebezpieczeństw. Warto jednak, by dydakcja i grono pedagogiczne nie koncentrowało się tylko i wyłącznie na zagrożeniach mających miejsce na terenie samej szkoły, lecz uwzględniło także zdarzenia pozaszkolne. Przykładem mogą tu być, szczególnie powszechne w dzisiejszych czasach, sytuacje związane z dostępem do Internetu. Niejednokrotnie bowiem dochodziło już do tragedii, kiedy to młoda osoba skompromitowana i szykanowana przez oprawców na forach społecznościowych decydowała się targnąć na swoje życie. Tego typu sytuacje powinny uzmysłwić dorosłym, że współczesna młodzież funkcjonuje synchronicznie w dwóch wzajemnie się przenikających rzeczywistościach. I dlatego w kwestii bezpieczeństwa szkolnego nie wolno zamykać w obrębie jej murów, szczególnie w czasach dynamicznej ekspansji nowoczesnych technologii.

Regulacje prawne dotyczące bezpieczeństwa szkolnego

Stan bezpieczeństwa szkolnego ze względu na liczbę podmiotów, których dotyczy oraz mnogość aktów prawnych warunkowany jest wieloma czynnikami, zarówno zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi. Wśród nich należy wymienić: dyrekcję szkoły, grono pedagogiczne i społeczność uczniowską, a także akty normatywne i wytyczne Ministra Oświaty (ustawy, rozporządzenia, zarządzenia, programy nauczania) oraz wewnątrzszkolne regulacje (statuty, regulaminy, programy wychowawczo-profilaktyczne, procedury bezpieczeństwa). Mając na uwadze złożoność tych wpływów, można wyodrębnić trzy kategorie uwarunkowań bezpieczeństwa w środowisku szkolnym:

- uwarunkowania instytucjonalne – prawo oświatowe, organizacja pracy szkoły, system doskonalenia kadry nauczycielskiej, sposób sprawowania nadzoru pedagogicznego, lokalizacja i warunki bytowe placówki, przynależność administracyjna;
- uwarunkowania psychospołeczne – kompetencje zawodowe i psychospołeczne nauczycieli, atmosfera szkolna, relacje interpersonalne;
- uwarunkowania etyczne – wartości cenione przez społeczność szkolną, na których opiera się funkcjonowanie placówki, postawy grona pedagogicznego, dydakcji, rodziców i uczniów¹³.

¹³ E. Nerwińska, *Psychospołeczne uwarunkowania bezpieczeństwa w szkole*, Warszawa 2014, on-line: www.ore.edu.pl [dostęp: 17.07.2018].

Bezpieczeństwo szkolne ze względu na swoją wieloaspektowość i specyfikę regulowane jest przez szereg aktów normatywnych z zakresu prawa oświatowego, cywilnego, pracy oraz karnego. I tak, prawo oświatowe akcentuje przede wszystkim funkcję dydaktyczną, opiekuńczą i wychowawczą szkoły. Z kolei prawo pracy (jeśli nie obowiązuje Karta Nauczyciela) koncentruje się na prawach i obowiązkach stron stosunku pracy. Prawo cywilne natomiast obciąża pracowników szkół za czyny własne i podlegających im uczniów, a ponadto reguluje cywilnoprawną ochronę dóbr osobistych (np. wolności i swobody sumienia). Prawo karne zaś dotyczy czynów noszących znamiona zabronionych i podlegających karze.

O konieczności zagwarantowania bezpieczeństwa dzieciom traktuje Konwencja o prawach dziecka¹⁴, którą Polska ratyfikowała w 1991 roku: „Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem”¹⁵.

Kwestię zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom reguluje także najważniejszy akt prawny Rzeczypospolitej Polskiej – Konstytucja RP¹⁶. Wśród kluczowych zapisów należy przytoczyć przede wszystkim: ochronę prawną życia, zakaz poddawania torturom oraz poniżającemu traktowaniu i karaniu, prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy czy też gwarancję ochrony praw dziecka.

Aktem prawnym regulującym kwestię przemocy wśród najbliższych jest Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁷. Reguluje ona sposób postępowania wobec oprawców, w tym również względem wychowawców stosujących przemoc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Ważnym dokumentem podejmującym tę kwestię jest tzw. „Niebieska Karta” stosowana w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że uczeń może być ofiarą przemocy w rodzinie. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”¹⁸ przedstawiciel oświaty jest zobligowany do wszczęcia danej procedury.

W sytuacji popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który ukończył 17 rok życia (lub w szczególnych przypadkach – 15 lat) należy powołać się na Ustawę z dnia

¹⁴ Konwencja o prawach dziecka, (Dz. U. 1991 nr 120, poz. 526), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl> [dostęp: 13.07.2018].

¹⁵ Ibidem, art. 19.

¹⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., on-line: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/Polski/kon1.htm> [dostęp: 13.07.2018].

¹⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, (Dz. U. 2005 nr 180, poz. 1493), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 14.07.2018].

¹⁸ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, (Dz. U. 2011 nr 209, poz. 1245), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 14.07.2018].

6 czerwca 1997 r. Kodeks karny¹⁹. W pozostałych przypadkach obowiązuje natomiast Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich²⁰.

O bezpieczeństwie w środowisku szkolnym traktuje również fundamentalny dokument prawa oświatowego – Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty²¹, której już sam tekst preambuły mówi wyraźnie, że „Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka”²². Z zapisów tej Ustawy wynika, że obowiązkiem każdej placówki oświatowej jest zapewnienie w niej bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki: „System oświaty zapewnia w szczególności (...) utrzymanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach, placówkach (...) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych”²³. Dokument ten zobowiązuje też szkołę do powiadomienia odpowiednich organów w sytuacji, gdy dany uczeń nie spełnia obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki. Z kolei kwestie statutowych obowiązków w obszarze zapewnienia bezpieczeństwa szkolnego szerzej określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół²⁴.

Szczególną rolę w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa szkolnego wszystkim osobom przebywającym w placówce powierzono – w myśl Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁵ – dyrektorowi szkoły. Na mocy tego rozporządzenia osoba kierująca placówką oświatową jest zobowiązana zapewnić bezpieczne warunki, w tym opracować plany i wyjścia ewakuacyjne, procedury na okoliczność wypadku, itp. W dokumencie tym szczegółowo opisano obowiązki dyrektora w zakresie BHP, wśród których należy wymienić m.in.: dbanie o stan urządzeń technicznych i wszelkiego innego wyposażenia szkoły, zapewnienie odpowiedniej temperatury, wentylacji i oświetlenia, dbanie o czystość i funkcjonalność pomieszczeń szkolnych, umieszczanie odpowiednich instrukcji i regulaminów w widocznym miejscu, zabezpieczenie wyjść, schodów i ciągów scho-

¹⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny*, (Dz. U. 1997 nr 88, poz. 553), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 15.07.2018].

²⁰ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, (Dz. U. 1982 nr 35 poz. 228), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 15.07.2018].

²¹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* z późn. zm., (Dz. U. 2017, poz. 2198), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 15.07.2018].

²² *Ibidem*, s. 1.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół, (Dz. U. 2001 nr 61, poz. 624), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 18.07.2018].

²⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. *w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*, (Dz. U. 2003 nr 6, poz. 69), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 15.07.2018].

dowych, zapewnienie równej nawierzchni dróg i przejść, czy też niedopuszczenie do prowadzenia jakichkolwiek zajęć bez nadzoru upoważnionej osoby.

Okazuje się zatem, że w wymiarze instytucjonalnym największą odpowiedzialnością za stan bezpieczeństwa w kierowanej przez siebie placówce jest obciążony dyrektor. Potwierdza to również inny istotny dokument prawa oświatowego – Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela²⁶ w zapisie, że dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za: „zapewnienie w miarę możliwości odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych; zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę”²⁷. Oczywiście ciężar odpowiedzialności za bezpieczeństwo szkolne spada nie tylko na samą osobę dyrektora, lecz także dotyczy innych podmiotów przebywających na terenie placówki, zwłaszcza nauczycieli, o czym świadczą fragmenty Karty Nauczyciela oraz Ustawy o systemie oświaty. Poza tym odpowiedzialność za bezpieczeństwo szkolne ponosi również organ prowadzący, który odpowiada przecież za działalność placówki, a więc także za szkodę wyrządzoną przez nauczycieli, wychowawców i pracowników administracyjnych.

Przepisy prawa oświatowego regulujące sprawy bezpieczeństwa w środowisku szkolnym poza kompetencjami prawno-instytucjonalnymi dyrektorów i grona pedagogicznego, zagadnieniami BHP, zasadami udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej podejmują również kwestię profilaktyki uzależnień. Przykładem tego jest Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych²⁸, w świetle której ochrona zdrowia przed skutkami stosowania tych używek powinna być realizowana poprzez promocję zdrowia bez nałogów i działalność edukacyjno-wychowawczą. Innymi aktami normatywnymi z zakresu profilaktyki uzależnień są także Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii²⁹ i Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³⁰. Temat profilaktyki uzależnień reguluje również Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii³¹.

²⁶ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. *Karta Nauczyciela*, (Dz. U. 2018 poz. 967), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 17.07.2018].

²⁷ Ibidem, art. 7 pkt. 2.

²⁸ Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. *o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych*, (Dz. U. 1996 nr 10, poz. 55), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 19.07.2018].

²⁹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. *o przeciwdziałaniu narkomanii*, (Dz. U. 1997 nr 75, poz. 468), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 19.07.2018].

³⁰ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, (Dz. U. 1982 nr 35, poz. 230), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 19.07.2018].

³¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. *w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii*, (Dz. U. 2015, poz. 1249), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 19.07.2018].

Kwestię poprawy bezpieczeństwa w środowisku szkolnym podejmuje także Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach³² dotyczące stosowania monitoringu wizyjnego do szkół.

Oczywiście każda placówka oświatowa, by mogła sprawniej eliminować pojawiające się zagrożenia i tym samym tworzyć bezpieczne warunki ma też opracowane wewnętrzne dokumenty, takie jak np.: programy wychowawczo-profilaktyczne. Ważne jest, by obowiązujące w danej szkole zasady i procedury związane z tworzeniem w niej bezpiecznego środowiska nie były odgórnie narzucane. W proces ich konstruowania warto zaangażować samych uczniów, gdyż tylko wówczas można mieć gwarancję ich pełnego zrozumienia i na pewno większego respektowania.

Działania wspierające placówki oświatowe w zapewnianiu bezpieczeństwa uczniów

Poziom bezpieczeństwa szkolnego uzależniony jest nie tylko od aktywności podmiotów, ale również jest związany z wieloma obszarami funkcjonowania szkoły. Ponieważ występowanie w środowisku szkolnym szerokiej gamy zagrożeń w znaczący sposób przyczynia się do spadku poczucia bezpieczeństwa osób w nim przebywających, wszystkie placówki oświatowe są zobligowane do podejmowania skoordynowanych działań ukierunkowanych na walkę z niepożądanymi zjawiskami. Nie powinien nikogo dziwić fakt, że tworzenie bezpiecznego środowiska w tego typu placówkach jest zadaniem bardzo skomplikowanym. Na szczęście zarówno dyrekcja, jak i grono pedagogiczne – jako główne podmioty odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa – mogą liczyć w tym obszarze na pomoc ze strony różnych służb i instytucji, takich jak np.: Policja, Straż Miejska, Straż Pożarna, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie zdrowia psychicznego, ośrodki pomocy społecznej, sądy rodzinne, kuratorzy, kluby sportowe, domy kultury, itp. Kluczowym rozwiązaniem w kontekście poprawy bezpieczeństwa szkolnego jest skrupulatne opracowanie planu działania zwłaszcza w oparciu o opinie uczniów na temat istniejących w ich otoczeniu zagrożeń. By działania profilaktyczne przyniosły oczekiwane rezultaty należy – oprócz dokonywania okresowych, rzetelnych analiz stanu bezpieczeństwa – zacieśnić współpracę z rodzicami uczniów oraz wymienionymi wcześniej instytucjami. Konieczna jest stała edukacja dzieci, młodzieży i nauczycieli w zakresie podnoszenia ich świadomości na temat zagrożeń szkolnych.

Niezmiennie od lat jednym z priorytetowych zadań polskiej polityki oświatowej jest poprawa bezpieczeństwa w środowisku szkolnym. Szczególnie duże zasługi w tym kontekście przyniósł rok szkolny 2012/2013 ogłoszony Rokiem Bezpiecznej Szkoły. W ramach powziętych wówczas działań Ministerstwo Edukacji Narodowej opracowało pakiet materiałów edukacyjnych poświęconych tematyce

³² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2008 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach*, (Dz.U. 2008 nr 94, poz. 598), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf> [dostęp: 19.07.2018].

bezpieczeństwa szkolnego. Zestaw ten zawierał bardzo przydatne w działalności profilaktycznej opracowania, m.in.: programy, scenariusze, publikacje i projekty. Bardzo ciekawe pomysły zaproponował Ośrodek Rozwoju Edukacji w postaci programów edukacyjnych, takich jak:

- Szkolna Interwencja Profilaktyczna – dotyczący środków psychoaktywnych;
- Golden Five – którego założeniem jest rozwijanie kompetencji komunikacyjnych, zapobieganie zachowaniom ryzykownym i pomoc w rozwijaniu umiejętności;
- Jak sobie radzić z prowokacyjnymi zachowaniami uczniów? Metoda konstruktywnej konfrontacji – zawierający praktyczne wskazówki jak radzić sobie z agresywnym i prowokacyjnym zachowaniem;
- Uczniowie z zaburzeniami zachowania w szkole. Współpraca w budowaniu strategii pomocy – mający na celu doskonalenie pracy w dziećmi przejawiającymi zaburzenia zachowania;
- Szkoła dla Rodziców i Wychowawców – dotyczący tworzenia pozytywnych relacji z młodzieżą i wspierania ich w radzeniu sobie z problemami okresu dojrzewania;
- Rozwiązywanie konfliktów w szkole – zawierający zestaw konstruktywnych metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych.

Warto nadmienić, że ORE opracował również pakiety edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży z grup tzw. wysokiego ryzyka, zwłaszcza w zakresie profilaktyki alkoholowej (Noe, Korekta, Odczuwaj, ufaj, mów) oraz mające na celu zastępowanie agresywnych zachowań właściwymi postawami (Trening Zastępowania Agresji). Wszystkie te programy profilaktyczne zostały skonstruowane zgodnie z założeniami współczesnej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej i poprzez nacisk na kształcenie właściwych umiejętności społecznych cechują się wysoką skutecznością w zakresie obniżenia się poziomu skłonności do zachowań dewiacyjnych.

Ponadto dzięki współpracy Ministerstwa Edukacji Narodowej z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji opublikowano także obszernie zestawy materiałów informacyjnych poświęconych bezpieczeństwu szkolnemu w postaci scenariuszy lekcji, artykułów, poradników. Wśród nich należy wymienić m.in.: Jak uchronić dziecko przed biernym i czynnym paleniem tytoniu, Poradnik uzależnień w szkole, Jak kochać i wymagać oraz Zapobieganie samobójstwom dzieci i młodzieży.

Ciekawą propozycją należącą do strategii profilaktycznych mających na celu aktywizację młodych ludzi do działań na rzecz własnego rozwoju i pomocy innym w tym obszarze jest program realizowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (w ramach programu Razem Bezpieczniej) i Ministerstwo Edukacji Narodowej (za pośrednictwem programu Bezpieczna i przyjazna szkoła) we współpracy z Komendą Główną Policji – Profilaktyka a Ty/Edukacja (PaT/E).

Wspieraniem placówek szkolnych w zakresie bezpieczeństwa zajmuje się też Fundacja Dzieci Niczyje. Z jej inicjatywy opracowano pakiet materiałów edukacyjnych dotyczących szczególnie ważnego zagadnienia w dzisiejszych czasach – bezpieczeństwa w Sieci. Jak słusznie zauważają bowiem W. Ambrozik i K. Przyszczypkowski, szkoła niestety utraciła obecnie rangę dominującego

podmiotu wychowującego młode pokolenie³³, a w znacznym stopniu funkcję tę przejęły media, wśród których na pierwszym miejscu należy wymienić Internet. Sytuacja ta wymusza zatem konieczność uświadamiania młodzieży na temat niebezpieczeństw wynikających z niewłaściwego korzystania z tego rodzaju medium. Dzięki licznie opracowanym materiałom edukacyjnym takim jak np.: 3,2,1... Internet, Bezpieczeństwo dzieci w Internecie, Stop cyberprzemocy, Dziecko w Sieci (w postaci kursu e-learningowego), nauczyciele otrzymali rzetelne materiały dotyczące zasad bezpiecznego korzystania z Internetu.

Znaczącą rolę w kontekście poprawy bezpieczeństwa w środowisku szkolnym odgrywają także liczne programy ministerialne, takie jak np.: Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępności wśród Dzieci i Młodzieży (2004–2014), Program Przeciwdziałania Narkomanii (2006–2010), Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (2006–2016), Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach (2007–2009), Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania HIV (2007–2011), Zero tolerancji dla przemocy w szkole (2007–2013), Program Ograniczenia Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce (2008–2011), Bezpieczna i przyjazna szkoła (2008–2013), (2014–2016), Razem bezpieczniej (2007–2015), Bezpieczna + (2015–2018).

Kwestia bezpieczeństwa w środowisku szkolnym oczywiście dotyczy również spraw bezpieczeństwa zdrowotnego uczniów. I w tym kontekście na uwagę zasługuje pomysł Ministerstwa Edukacji Narodowej, który rok szkolny 2013/2014 ogłosił Rokiem Szkoły w Ruchu. Głównymi założeniami tamtej inicjatywy była promocja zdrowia i aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży.

Poza tymi formami działań funkcję wspierającą szkoły w kreowaniu środowiska bezpieczeństwa pełnią także różne konkursy i odznaczenia. Jednym z nich jest Ogólnopolski Konkurs: Bezpieczna Szkoła – Bezpieczny Uczeń, którego laureaci mogą zostać uhonorowani przynależnością do Ogólnopolskiego Klubu Bezpiecznych Szkół. Oprócz tego szkoły mogą też ubiegać się o przyznanie im certyfikatu Szkoły Promującej Bezpieczeństwo lub Szkoły Promującej Zdrowie.

Pomocne w profilaktyce bezpieczeństwa szkolnego są także strony internetowe takie jak m.in.: www.stacjazdrowia.gov.pl (strona Głównego Inspektoratu Sanitarnego), www.kbn.gov.pl (strona Krajowego Biura Przeciwdziałania Narkomanii), www.zyjbezpiecznie.policja.pl (strona internetowa Policji), www.ore.edu.pl (strona internetowa Ośrodka Rozwoju Edukacji), www.scholaris.pl (portal z zasobami edukacyjnymi dla nauczycieli), www.narkomania.gov.pl, czy też www.dopalaczeinfo.pl.

Wzrastająca liczba zagrożeń w środowisku szkolnym zobowiązuje szereg różnych podmiotów do podejmowania zdecydowanych działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa. Szkoła jako placówka oświatowa jest zobligowana na zapewnienia wysokiego standardu bezpieczeństwa dla wszystkich osób w niej przebywających, stąd istnieje ciągła potrzeba wdrażania programów naprawczych. Okazuje się bowiem, na co zwraca uwagę Urszula Augustyn, że tego typu „działań nigdy dość, że nigdy nie będzie takiego stanu zadowolenia, w którym moglibyśmy

³³ W. Ambroziak, K. Przyszczypkowski, *Czy współczesna szkoła jeszcze wychowuje?*, [w:] *Zagrożenia wychowawcze XXI wieku*, Massalski A., Wiatr K. (red.), Warszawa 2009, s. 18.

powiedzieć, że nic złego w szkole się nie wydarzy, bo zawsze tam, gdzie są młodzi ludzie, tam, gdzie tych młodych ludzi jest sporo, mają miejsce różne wydarzenia”³⁴.

Podsumowanie

Analizując kwestie bezpieczeństwa szkolnego należy zaznaczyć, że szkoła będąc miejscem wspólnego przebywania wielu różnych podmiotów jest szczególnie obciążona ryzykiem występowania na jej terenie szeregu negatywnych zjawisk. Sytuacja ta implikuje konieczność stałego podnoszenia poziomu bezpieczeństwa wśród wszystkich członków społeczności szkolnej. Szczególnie istotna w tym kontekście jest edukacja dotycząca zagrożeń występujących w środowisku szkolnym (zwłaszcza tych nowych) i efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania niepożądanym zjawiskom. By podejmowane działania edukacyjne przynosiły oczekiwane rezultaty konieczne są wcześniejsze rzetelne diagnozy i analizy występujących niebezpieczeństw, gdyż to właśnie w oparciu o nie można trafniej dopasować inicjatywy naprawcze.

Bibliografia

- Ambrozik W., Przyszczykowski K., *Czy współczesna szkoła jeszcze wychowuje?*, [w:] *Zagrożenia wychowawcze XXI wieku*, Massalski A., Wiatr K. (red.), Warszawa 2009.
- Andrzejewska A., *Dzieci i młodzież w pułapce Internetu*, [w:] *Zagrożenia wychowawcze XXI wieku*, Massalski A., Wiatr K. (red.), Warszawa 2009.
- Bednarek J., *Przestępstwa teleinformatyczne dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni*, [w:] *Zagrożenia wychowawcze XXI wieku*, Massalski A., Wiatr K. (red.), Warszawa 2009.
- Kancelaria Sejmu – Biuro Komisji Sejmowych, *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 207) z dnia 13 maja 2015 r.*, on-line: <http://orka.sejm.gov.pl/zapisy7.nsf> [dostęp: 22.07.2018].
- Kołodziński E., *Wprowadzenie do zarządzania bezpieczeństwem*, on-line: <http://www.uwm.edu.pl/mkzk/download/wprowadzenie.pdf>.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., on-line: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/Polski/kon1.htm>.
- Konwencja o prawach dziecka (Dz. U. 1991 nr 120, poz. 526), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl>.
- Korzeniowski L.F., *Securologia: nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*, Kraków 2008.
- Nerwińska E., *Psychospołeczne uwarunkowania bezpieczeństwa w szkole*, Warszawa 2014, on-line: www.ore.edu.pl.
- Popławski Ł., Popławski Z., *Komunikacja a bezpieczeństwo. Wybrane zagadnienia komunikacji w polityce i edukacji*, [w:] *Wielowymiarowość komunikacji społecznej i bezpieczeństwa w edukacji*, Czerwiński K., Maliszewski W.J., Węc K. (red.), Toruń 2011.
- Ranschburg J., *Lęk, gniew, agresja*, Warszawa 1980.

³⁴ Kancelaria Sejmu – Biuro Komisji Sejmowych, *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 207) z dnia 13 maja 2015 r.*, s. 4, on-line: <http://orka.sejm.gov.pl/zapisy7.nsf> [dostęp: 22.07.2018].

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, (Dz. U. 2003 nr 6, poz. 69), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii, (Dz. U. 2015, poz. 1249), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół, (Dz. U. 2001 nr 61, poz. 624), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach, (Dz.U. 2008 nr 94, poz. 598), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, (Dz. U. 2011 nr 209, poz. 1245), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Słownik języka polskiego, Warszawa 1978.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, (Dz. U. 1997 nr 75, poz. 468), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, (Dz. U. 1982 nr 35, poz. 228), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz. U. 1982 nr 35, poz. 230), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, (Dz. U. 2018, poz. 967), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, art. 2, (Dz. U. 2005 nr 180, poz. 1493), on-line: <http://isap.sejm.gov.pl>.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, (Dz. U. 2005 nr 180, poz. 1493), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, (Dz. U. 1997 nr 88, poz. 553), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty z późn. zm., (Dz. U. 2017, poz. 2198), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, (Dz. U. 1996 nr 10, poz. 55), on-line: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf>.
- Wójcik S., *Przemoc fizyczna wobec dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” Vol. 11, No 2 (2012).

Threats in the school environment and activities aimed at improving the state of security

Abstract

Schools as a public trust institutions are obliged to ensure a high standard of security. The main role should be played prevention aimed not only eliminate visible risk behaviors, but also prevent their occurrence. Of course, school security because of the fact that there are so many members in it and the complexity of expectations and tasks facing each educational institution is an extremely extensive and multidimensional problem. Nevertheless, constant concern for improving safety in the school environment is a priority task. Very useful in this area may be various programs and ministerial projects or educational packages and websites devoted to security issues. A favorable solution is also to increase cooperation with non-school institutions which essence is to counteract threats.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenia, szkoła, profilaktyka, programy rządowe.

Keywords: security, treats, school, prevention, goverment programs.

Magdalena Szumiec

pedagog, adiunkt w Instytucie Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, autorka kilkunastu publikacji naukowych. Stopień doktora nauk społecznych w zakresie pedagogiki uzyskała w 2015 r. Jej zainteresowania badawcze związane są z pedagogiką, pedeutologią, dydaktyką oraz bezpieczeństwem.